

OLANDEZUL LA EL ACASĂ ȘI ÎN LUME

Dorana COȘOVEANU

„Olandezul la el acasă și în lume” este titlul expoziției deschisă la 3 oct. 1972 în sălile Muzeului de artă al Republicii — o invitație la o călătorie prin țara străjuită de mare și străbătută de canale cu ape limpezi, țara peste ale cărei cimpii întinse un cer nemărginit își leagă norii, cu mori de vânt și grădini înflorite, scaldate într-o lumină înșelătoare — în Olanda secolului al XVII-lea — patria lui Frans Hals, Ruysdael, Vermeer din Delft și a lui Rembrandt van Rijn, țară care era, ca și azi, opera mai mult a omului decât a naturii.

Eliberată de dominația politică a Spaniei și de aceea religioasă a bisericii catolice, devenită republică burgheză — Olanda protestantă reprezenta regiunea independentă și prosperă a Țărilor de Jos, pentru care, pe drept cuvânt, secolul al XVII-lea s-a numit „secolul de aur”.

Dacă în Flandra prestigiul lui Rubens grupase întreaga mișcare artistică în orașul Anvers, Olanda cultiva mai multe centre, diferențiate ca stil și în care se simt influențe străine, în special italiene — Haarlem, Leyden, Utrecht, Amsterdam, Delft, Haga, Dordrecht și mai târziu Rotterdam și Bergen.

Olanda ajunge să realizeze, în secolul al XVII-lea o unitate paradoxală. Ea este patria muncitorilor precizi și metodici și aceea a vizitatorilor. În arta acestei epoci realul se îmbină cu ficțiunea, observația scrupuloasă cu poezia. Există o oscilație permanentă între imaginar și real.

Nimic din ceea ce reprezenta viața și preocupările celor din jurul său nu scapă pictorului olandez. El devine un fermecător povestitor al întâmplărilor, obiceiurilor, locurilor în care se desfășoară cele mai variate sau banale activități. Pescari modești ori negustori înstăriți, țărani înfățișați în timpul îndeletnicirilor cotidiene sau nobili surprinși în rafinate interioare, porturi încărcate de nostalgia depărtărilor ori umile hanuri de țară sînt permanente motive de inspirație. Cu aceste realități ale Olandei de acum trei veacuri ne-am întîlnit în expoziția deschisă la București și, așa cum ne-a declarat în ziua vernisajului Dl. Robert de Haas, comisarul expoziției, tablourile redau felul „cum trăiau oamenii, cum își câștigau pîinea și-și petreceau timpul liber, precum și aspecte din încurcarea politică a breslelor, orașelor și satelor, aspecte ale economiei și, în cele din urmă, ale artelor și științelor”.

Gerrit Berckheyde, *Piața de flori din Amsterdam cu primăria nouă*

A contura o epocă și a face cunoscută o țară printr-o serie de lucrări ale căror obiecte se referă la cele mai firești activități ale oamenilor din medii sociale diferite, denotă, neîndoiește, o concepție muzeografică modernă.

Selectate din toate muzeele Olandei ca și din colecții particulare — cele 74 de lucrări de o rară calitate artistică — au reușit să ne întoarcă în timp și să ne transpună pe nesimțite în *Amsterdamul* așa cum îl vedea Gerrit Berckheyde, în *Casa breslelor Lakenhal din Leyden* — reprodusă de pictorița Susana van Steenwijk; pe *Drumul de țară* pe care ne conduce Jan van Goyen sau în porturile lui Salomon van Ruysdael — savante simfonii de griuri. Asistăm la însuflețite partide de patinaj odată cu Adam van Breen; participăm la *Lecția de anatomie a dr. W. van der Meer* cu pictorul Pieter van Mierevelt; așteptăm alături de familia armatorului de Aelbert Cuyp *Întoarcerea flotei companiei Indiilor de răsărit*...; palpăm în fața *Bătăliei navale de la Solebay* a lui Willem van de Velde; sintem martorii unei seri de muzică de cameră sau a unui ospăț de nuntă; dialogăm cu portretele lui Frans Hals, Salomon Koninek sau Ian de Bray și în sfârșit mîngiem cu privirea, iară și iară, portretul Saskiei van Uijlenburg pe care Rembrandt l-a pictat în 1633, anul logodnei lor.

Compoziții cu largi perspective sau tablouri ce amintesc de miniatura de carte, armonii surde și catifelate de culoare sau transparențe strălucitoare, neîntrecute dozări de lumină și umbră ca și permanenta preocupare pentru redarea detaliului sînt numai cîteva din virtuțile picturii olandeze a seco-

Rembrandt van Rijn *Portretul Saskiei*

Adriaen van Ostade, *Popicorii în fața unui han*

lului al XVII-lea pe care le-am întâlnit în expoziția deschisă în cadrul schimbului cultural româno-olandez.

Selectarea riguroasă a lucrărilor, panotarea lor în sală, alegerea titlului expoziției chiar — iată câteva elemente convergente ale unei viziuni de ansamblu: introducerea spectatorului într-un mediu îndepărtat istoricește, dar care spontan îi devine familiar și îl învâluie.

Lipsa de ostentație, firescul scenelor, spiritul lor narativ, precum și iscusința realizării picturale te determină să întârzi îndelung în fața lucrărilor, să le studiezi, să te transpui într-o altă lume. Pentru a crea această intimitate, între privitor și opera de artă, organizatorii expoziției au recurs la o prezentare bine gândită și fericit rezolvată.

Fragmentarea sălii, cu ajutorul unor panouri — simulând pereți despărțitori — în încăperi de mici dimensiuni, rupe monotonia unei săli unice. Aceasta favorizează, pe de o parte, o spațiere a tablourilor, iar pe de alta, posibilitatea de izolare a vizitatorului chiar cu o singură lucrare în față.

În același timp, fiecare din aceste spații cuprinde un grup de tablouri, expoziția ilustrând astfel, rînd pe rînd, îndeletnicirile, vestimentația, tipologia olandeză a secolului al XVII-lea, profunzimea artistică a unor pictori — de la Rembrandt van Rijn și Hobb la Adriaensz Berckheyde și de la Paulus Moreelse la Frans Hals — fiind cea care ne înlesnește să pătrundem în spiritualitatea oamenilor acelei epoci.